

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА MODELING OF FINANCIAL DIAGNOSTICS OF ENTERPRISE

У статті здійснено систематизацію теоретичних підходів до моделювання фінансової діагностики підприємства. Фактори впливу на вибір методів діагностики і схеми їх взаємодії об'єднані у концептуальну модель діагностики. Модель діагностики дає цілісне розуміння зв'язків між її елементами та обґрунтовує їх підпорядкованість загальній меті – підвищенню ефективності управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Розкрито суть та узагальнено принципи фінансової діагностики. Досліджено різноманіття факторів впливу на потенціал її реалізації, описано вплив цих факторів, що деталізовано і різнобічно характеризує фінансову діагностику підприємства як прогресивну систему інформаційної підтримки управління.

Ключові слова: фінансова діагностика, моделювання, фінансовий менеджмент, концептуальна модель.

В статті осуществлена систематизация теоретических подходов к моделированию финансовой диагностики предприятия. Факторы влияния на выбор методов диагностики и схемы их взаимодействия объединены в концептуальную модель диагностики. Модель диагностики дает целостное понимание связей между ее элементами и обосновывает их подчиненность общей цели – повышению эффективности управления финансово-хозяйственной дея-

тельностью предприятия. Раскрыта суть и обобщены принципы финансовой диагностики. Исследованы многообразия факторов влияния на потенциал ее реализации, описано влияние этих факторов, что детализировано и разносторонне характеризует финансовую диагностику предприятия как прогрессивную систему информационной поддержки управления.

Ключевые слова: финансовая диагностика, моделирование, финансовый менеджмент, концептуальная модель.

The systematization of theoretical approaches to modeling of financial diagnostics of enterprise is made in the article. Factors influencing the choice of diagnostic methods and schemes of their interaction are integrated into a conceptual model of diagnostics. Model of diagnostics provides holistic understanding of relationships between its elements and approve their subordination to the common goal – improvement of efficiency of financial and economic activity of the enterprise. The principles of the financial diagnostics are described and summarized. The variety of factors that influence the potential for its implementation is investigated, the impact of these factors is described, that describes detailed and comprehensively the financial diagnostics of the enterprise as a progressive system supporting of the management.

Key words: financial diagnostics, modeling, financial management, conceptual model.

УДК 658.030.1

Савчук Я.О.

к.е.н., доцент кафедри
«Фінанси і кредит»
Академія рекреаційних
технологій і права

Постановка проблеми. Ринкові умови господарювання та європейські орієнтири розвитку національної економіки вимагають активізації зусиль усіх суб'єктів підприємницької діяльності. Успіх будь-якого підприємства, незалежно від обраної сфери та форми власності, у значній мірі визначає правильність прийняття рішень стосовно вибору джерел формування, напрямів розподілу й використання фінансових фондів, що знаходяться в його розпорядженні, або, іншими словами, ефективність фінансового управління підприємством.

Нині проблеми нестачі фінансових ресурсів, нестабільності фінансових джерел, а також збільшення витрат постають перед вітчизняними підприємствами особливо гостро, а застосування традиційних методів вирішення цих проблем не забезпечує належного рівня ефективності та призводить до згортання діяльності, або ж до банкрутства. Від цього страждає економіка в цілому, через те, що з одного боку держава втрачає реальних та потенційних платників податків, а з іншого – програє у конкурентній боротьбі на міждержавному рівні.

Ефективність адаптивних реакцій підприємства, його здатність до виживання чи стабільного розвитку залежать, насамперед, від забезпечення системи фінансового менеджменту інформацією про стан справ та перспективи розвитку, існу-

ючі та потенційні проблеми. Діяльність суб'єкта господарювання у ринкових умовах передбачає відшкодування усіх витрат, понесених у зв'язку із прийняттям неефективних рішень за рахунок доходів власників, що зумовлює підвищення відповідальності за економічні та фінансові результати роботи. Як наслідок, управління фінансами повинне бути направлене на досягнення не лише поточних, а й стратегічних цілей, а отже, потребує комплексного вирішення проблем планування, аналізу, контролю, аудиту та моніторингу фінансової діяльності. У таких умовах фінансова діагностика, що має яскраво виражений цільовий характер, покликана сформувати інформаційну систему підтримки прийняття управлінських рішень, яка базується на комплексному та систематичному дослідженні усіх сторін діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансової діагностики присвячені наукові праці багатьох українських вчених, насамперед І.Бланка, Н.Євдокимової, Л.Лігоненко, О.Гетьмана, В.Шаповала, Т.Загорної, Т.Костенко, О.Мороза, О.Сметанюк. Але попри ґрунтовність проведених досліджень у цій сфері, сучасна наукова думка досі не пропонує єдиного підходу до розуміння суті та основних завдань діагностичного дослідження і, відповідно, механізму його функціонування.

Зважаючи на широке коло напрацювань щодо теоретичних та практичних засад реалізації механізму фінансової діагностики підприємства, відсутність чіткого розуміння складу його функціональних елементів, вважаємо за доцільне при-

ділити увагу вирішенню цих питань. Узагальненим результатом дослідження є концептуальна модель фінансової діагностики підприємства, що відображає систематизацію її складових елементів та взаємозв'язки між ними.

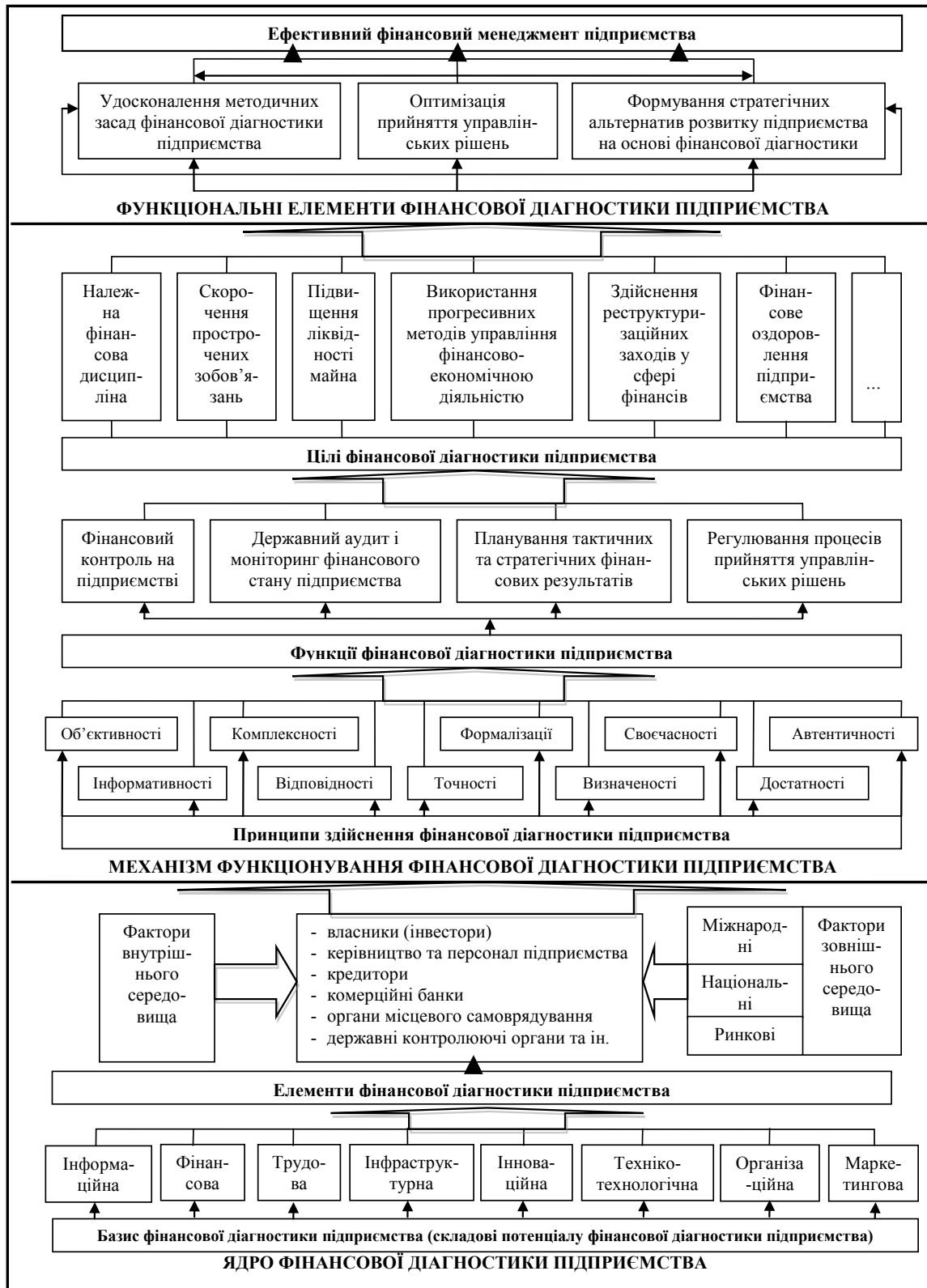

Рис. 1 Концептуальна модель фінансової діагностики підприємства

Постановка завдання. Головними цілями, які ми ставили перед собою, здійснюючи дане дослідження, є: розкрити основні положення формування механізму реалізації фінансової діагностики підприємства через побудову концептуальної моделі її реалізації, запропонувати власне визначення складових елементів цієї моделі, що мають вирішальне значення для доцільності та раціональності процесу діагностування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема ефективності системи менеджменту підприємства є однією із найбільш актуальних на сучасному етапі розвитку управлінської науки.

Роботу зі створення такої системи слід вести одночасно у всіх напрямках діяльності підприємства та на всіх рівнях управління. Оцінку ефективності процесів, що відбуваються на рівні управління фінансовою складовою допомагає здійснити фінансова діагностика підприємства. Від грамотної побудови механізму її функціонування залежать можливості управління підприємством, що виражаються у володінні в повному обсязі інформацією про поточний стан справ та вжитті заходів випереджаючого характеру, спрямованих на досягнення довгострокових цілей.

Ефективність механізму функціонування

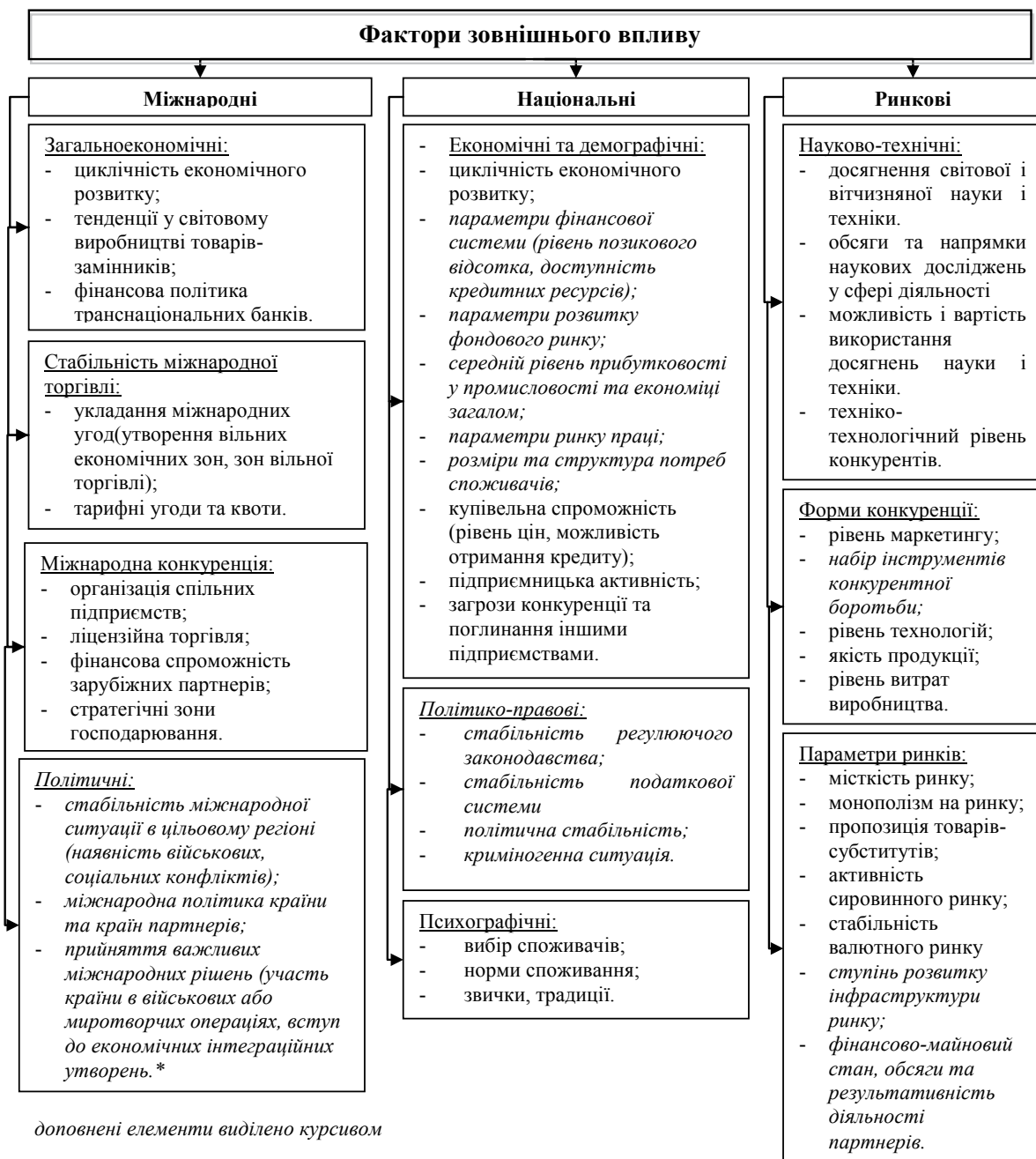

Рис. 2. Класифікація факторів зовнішнього впливу*

*доповнено автором за [2, с. 93]

фінансової діагностики підприємства як системи взаємопов'язаних елементів, застосування яких сприяє досягненню цілей управління, залежить також від складу та зв'язків між елементами цієї системи. Глибше зрозуміти та узгодити складові механізми реалізації фінансової діагностики підприємства дозволяє концептуальна модель, що повинна враховувати основоположні теоретичні аспекти її здійснення, позаяк теорія фінансової діагностики не може розглядатися у відриві від загальної теорії управління. Неврахування цього зв'язку зведе сутність фінансової діагностики лише до організації і техніки проведення аналітичної роботи фінансової підсистеми діяльності підприємства.

При розробці концептуальної моделі фінансової діагностики (рис. 1) передусім слід звернути увагу на базис її реалізації, що, на нашу думку, є системою елементів потенціалу. Як зауважує В.Кунцевич [1], поділ на складові потенціалу слід проводити залежно від їх функцій, а саме: інформаційна, фінансова, трудова (за В.Кунцевичем [1, с. 127] – соціальна), інфраструктурна, інноваційна, техніко-технологічна, організаційна, маркетингова.

На рівень потенціалу фінансової діагностики підприємства як систему багатofакторних складових найбільший вплив мають фактори впливу зовнішнього (рис. 2) та внутрішнього середовища підприємства та учасники (або користувачі) системи діагностики.

Стрімкі зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі підприємства стимулюють появу нових методів, систем та підходів до управління і зумовлюють появу нових зв'язків між елементами підсистем підприємства.

Для розуміння впливу сил, що виникають внаслідок внутрішньої структури управління підпри-

ємством та зв'язків між її елементами, доцільно провести групування цих факторів [2] (рис. 3).

Сукупність факторів впливу на діяльність підприємства, учасників системи діагностики та складових базису її реалізації становлять ядро фінансової діагностики підприємства.

Ядро фінансової діагностики дозволяє охарактеризувати ефективність діяльності підприємства на сучасному етапі розвитку, описати напрями та інтенсивність дії сил, що можуть змінити ситуацію, встановити залежності та зв'язки між елементами в системі діагностики, визначаючи можливості та загрози подальшого розвитку підприємства. Отже, ядро фінансової діагностики служить своєрідним підґрунтям, відправною точкою дослідження.

Механізм функціонування фінансової діагностики варто розглядати як складову (найбільш активну частину) системи діагностики, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат дослідження об'єкта. Він покликаний спрямувати дослідження у правильному руслі через дотримання ряду принципів, виконання функцій та досягнення визначених цілей.

У ході здійснення фінансової діагностики підприємства пропонуємо дотримуватися наступних принципів: автентичності, точності, визначеності, формалізації, відповідності, об'єктивності, інформативності, своєчасності, комплексності.

Дотримання системи перелічених принципів сприяє виконанню у повному обсязі функцій, що покладені на фінансову діагностику підприємства.

У контексті розгляду діагностики як елемента системи управління підприємством під функцією фінансової діагностики пропонуємо розуміти вид спеціалізованої управлінської діяльності,

Рис. 3. Класифікація факторів внутрішнього впливу

об'єктивно необхідної для забезпечення ціле-спрямованого впливу на об'єкт дослідження з урахуванням реальних ситуацій задля одержання певного конкретного результату. Отже, загальні функції управління трансформуються через механізм фінансової діагностики та передбачають:

1. Фінансовий контроль на підприємстві, тобто організація на підприємстві процесу перевірки виконання та забезпечення реалізації усіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії та попередження кризових ситуацій [3, с. 55].

2. Державний аудит і моніторинг фінансової діяльності підприємств – використання державними контрольними органами розробленого механізму періодичного (для аудиту) чи постійного (для моніторингу) спостереження за контрольованими показниками фінансової діяльності, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених (нормативних) та виявлення причин цих відхилень. Як справедливо зауважує Л.Крепкий [4, с. 74], взяття до уваги фінансової діагностики державними контрольними органами дозволить підвищити кваліфікаційний рівень перевірок, висновків за їх результатами та забезпечити єдине розуміння стану обстежуваних підприємств, обирати обґрунтовані пропозиції щодо усунення недоліків.

3. Планування тактичних та стратегічних фінансових результатів – характеризується діями із розробки системи фінансових планів та планових показників. Ця діяльність має на меті забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансової діяльності як у поточному періоді, так і на довготривалу перспективу [5, с. 221]. Ця функція включає як складання поточних фінансових планів за окремими аспектами фінансової діяльності, так і розробку загальної фінансової стратегії та фінансової політики за основними напрямками фінансової діяльності підприємства.

4. Регулювання процесів прийняття управлінських рішень охоплює процеси розробки цілей, параметрів, альтернативних шляхів реалізації управлінських рішень, прогнозування їх наслідків, а також дії щодо організації впровадження та контролю за їх виконанням.

Оскільки визначений нами вище перелік учасників фінансової діагностики не є однорідним за цілями діяльності, умовами функціонування, мірою зацікавленості в результатах дослідження, та, відповідно, за колом проблем, що підлягають вирішенню в ході діагностики, отже, й цілі її проведення є індивідуальними для кожного суб'єкта діагностики [6, с. 135].

Формулювання цілей, визначення функцій та характеристика принципів фінансової діагностики підприємства, що забезпечують механізм її реалі-

зації на окремо взятому підприємстві спрямовані на досягнення в кінцевому рахунку основної мети, що їй підпорядкована уся система, а саме – побудову ефективної системи фінансового менеджменту підприємств.

Відомо, що фінансовий менеджмент (або управління фінансовими ресурсами й фінансовими відносинами на підприємстві) охоплює систему принципів, методів, форм і прийомів регулювання ринкового механізму в області фінансів, загальна мета яких полягає в підвищенні конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта [7, с. 10]. При цьому значення і роль науково-методичного інструментарію фінансової діагностики, оптимальності процесів прийняття управлінських рішень та формування відповідних стратегічних альтернатив розвитку підприємства відіграють особливо важливу роль. Тому вважаємо за доцільне виділити наступні функціональні елементи реалізації механізму фінансової діагностики підприємства:

– удосконалення методичних засад фінансової діагностики підприємства, що передбачає розробку нових та вдосконалення існуючих методичних підходів, адаптацію кращого світового досвіду діагностування до сучасних умов розвитку вітчизняних підприємств;

– оптимізація процесу прийняття управлінських рішень, тобто створення в ході діагностики такої системи підтримки управлінських рішень, що забезпечувала б дотримання параметрів економічної ефективності на всіх стадіях цього процесу (цілевиявлення, розробки і прийняття рішення, організації виконання й контролю);

– формування стратегічних альтернатив розвитку підприємства на основі фінансової діагностики. У сучасних умовах, коли підприємство може забезпечити перспективи свого існування лише на основі стратегічного управління, висновки та рекомендації, отримані в ході здійснення фінансової діагностики слугують базою формування та реалізації фінансової стратегії розвитку підприємства. Оскільки фінансова стратегія підприємства охоплює всі аспекти його фінансової діяльності, можна стверджувати, що елементи механізму фінансового менеджменту повинні містити механізми та інструменти формування та реалізації фінансової стратегії.

Таким чином, функціональні елементи реалізації механізму фінансової діагностики є тими напрямками втілення її результатів, за якими слід здійснювати роботу з метою підвищення ефективності діяльності підприємства загалом та системи фінансового менеджменту, зокрема.

Висновки з проведеного дослідження. Розроблена концептуальна модель фінансової діагностики підприємства враховує специфіку сучасного етапу розвитку економіки і фінансів України, покликана забезпечити стійкий базис ефективного

розвитку підприємства у довгостроковому періоді за рахунок характеристик, що можна коротко сформулювати таким чином:

1. Визначені у процесі дослідження складові елементи моделі такі, як: ядро фінансової діагностики, механізм її функціонування та функціональні елементи реалізації, у своїй сукупності забезпечують ефективну управлінську взаємодію на основі обміну інформацією, здійснення функцій діагностики, що спрямовані на досягнення цілей підприємства, дозволить максимально підвищити ефективність фінансового менеджменту підприємства.

2. Фактори впливу на фінансові результати діяльності підприємств розподілено на зовнішні (міжнародні, національні та ринкові) та внутрішні, серед яких найбільший вплив мають: конкурентна позиція, принципи діяльності, фінансовий менеджмент, маркетингова політика та політика в інших сферах.

3. До принципів здійснення фінансової діагностики підприємств пропонується віднести наступні: автентичності, точності, визначеності, формалізації, відповідності, об'єктивності, інформативності, своєчасності, комплексності. Дотримання їх у процесі діагностики дозволить підвищити якість управління фінансовою діяльністю підприємства за рахунок постійного нагляду за здійсненням фінансових та господарських операцій, дослідження ризикових операцій, оцінку результатів діяльності підприємства, побудову висновків про рівень фінансової дисципліни та розробку шляхів її зміцнення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кунцевич В. О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В. О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7 (37). – С. 123–130.
2. Никитина Н. Антикризисное финансовое управление предприятием: исследование факторов внутренней и внешней среды / Наталья Никитина // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – № 7. – С. 91–101.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр Эльга, 2001. – 528 с.
4. Крепкий Л. М. Экономическая диагностика предприятия. Методология, методика, организация, диагнозы, пути совершенствования / Л. М. Крепкий. –

М.: ЗАО Издательство „Экономика», 2006. – 215 с.

5. Кость Я. О. Доцільність застосування методів інтегральної моделі у фінансовому діагностуванні підприємств / Я. О. Кость // Економічні науки. Серія „Економіка та менеджмент»: [зб. наук. праць ЛНТУ; відп. ред. Герасимчук З. В.]. – Луцьк, 2008. – Вип. 5 (18). – С. 220–233.

6. Павлов В.І., Мишко О.В. Трансформація систем управління якістю товарів в Україні: Монографія. / В.І.Павлов, О.В.Мишко-Рівне: НУВГП, 2009.-202с.

7. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія / Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. – Х.: Інжек, 2003. – 144 с.

8. Кость Я.О. Діагностика фінансово-господарської діяльності промислового підприємства [Текст]: моногр. / І.В. Кривов'язюк, Я.О. Кость; Нац. акад. наук України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк; Луцьк, 2012. – 200 с.

REFERENCES:

1. Kuntsevych V. O. Ponyattya finansovoho potentsialu rozvytku pidpryyemstva ta yoho otsinky / V. O. Kuntsevych // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2004. – No 7 (37). – S. 123–130.
2. Nykytyna N. Antykrizysnoe finansovoe upravlenye predpryyatyem: yssledovanye faktorov vnutrenney y vneshney sredy / Natal'ya Nykytyna // Prroblemy teoryy y praktyky upravlenyya. – 2007. – No 7. – S. 91–101.
3. Blank Y. A. Fynansovy menedzhment: uchebnyy kurs / Y. A. Blank. – K.: Nyka-Tsentr El'ha, 2001. – 528 s.
4. Krepkyy L. M. Ekonomycheskaya dyahnostyka predpryyatyya. Metodolohyya, metodyka, orhanyzatsyya, dyahnozy, puty sovershenstvovanyya / L. M. Krepkyy. – M.: ZAO Yzdatel'stvo „Ekonomyka», 2006. – 215 s.
5. Kost' Ya. O. Dotsil'nist' zastosuvannya metodiv intehral'noyi modeli u finansovomu diahnostuvanni pidpryyemstv / Ya. O. Kost' // Ekonomichni nauky. Seriya „Ekonomika ta menedzhment»: [zb. nauk. prats' LNTU; vidp. red. Herasymchuk Z. V.]. – Luts'k, 2008. – Vyp. 5 (18). – S. 220–233.
6. Pavlov V.I., Myshko O.V. Transformatsiya system upravlinnya yakystyu tovariv v Ukrayini: Monohrafiya. / V.I.Pavlov, O.V.Myshko-Rivne: NUVHP, 2009.-202s.
7. Otsinka i diahnostyka finansovoyi stiykosti pidpryyemstva: monohrafiya / Kyzym M. O., Zabrods'kyy V. A., Zinchenko V. A., Kopchak Yu. S. – Kh.: Inzhkek, 2003. – 144 s.
8. Kost' Ya.O. Diahnostyka finansovo-hospodars'koyi diyal'nosti promyslovoho pidpryyemstva [Tekst]: monohr. / I.V. Kryvov'yazyuk, Ya.O. Kost'; Nats. akad. nauk Ukrayiny, In-t ekonomiky prom-sti. – Donets'k; Luts'k, 2012. – 200 s.